

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра менеджменту та бізнес-адміністрування (602)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант програми

(підпис)

Андрій ДОРОНІН

(ініціали та прізвище)

«29» серпня 2025 р.

СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: D Бізнес, адміністрування та право
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: D3 Менеджмент
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: Менеджмент
(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна, заочна, дистанційна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 01.09.2025 року

Харків – 2025 р.

Розробник Самойленко І. О. професор каф. 602, д.екон.н., доцент
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування
(назва кафедри)

Протокол № 1 від «29» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри к.е.н., доцент
(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Валентина ГАТИЛО
(ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено з представником здобувачів освіти:
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

(підпис)

Крістіна ГОРДІЄНКО
(ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

1. Загальна інформація про викладача

Самойленко Інна Олександрівна, д-р екон. наук, професор.

Стаж викладацької роботи – з 2005; в університеті викладає, зокрема такі дисципліни:

- саоменеджмент;
- динамічне лідерство;
- контролінг;
- інвестиційний менеджмент;
- корпоративне управління;
- менеджмент організацій;
- зовнішньо-економічна діяльність;
- теорія організації.

Напрями наукових досліджень: лідерство, менеджмент та бізнес-адміністрування, саоменеджмент, енергоефективність.

Контактна інформація: i.samoilenko@khai.edu

2. Опис навчальної дисципліни

Форма здобуття освіти	денна, заочна
Семестр	2
Мова викладання	українська
Тип дисципліни	обов'язкова
Обсяг дисципліни: кредити, ЄКТС/кількість годин	Денна: 5,5 кредитів ЄКТС/165 годин (64 аудиторних, з яких: лекції – 32, практичні – 32, СРЗ – 101 год) Заочна: 5 кредитів ЄКТС/150 годин (8 аудиторних, з яких: лекції – 4, практичні – 4, СРЗ – 142 год)
Види навчальної діяльності	лекції, практичні заняття, самостійна робота
Види контролю	поточний, модульний та семестровий контроль (іспит).
Пререквізити	вступ до фаху
Кореквізити	контролінг, менеджмент, управління персоналом, управління інноваціями, маркетинг.
Постреквізити	управління персоналом, кваліфікаційна робота бакалавра

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: курсу - формування сучасного (на основі системного підходу) світогляду щодо створення, функціонування й еволюції організацій, формування у студентів цілісного уявлення про закони розвитку, принципи та механізми функціонування організаціями, а також отримання студентами спеціальних знань і навичок дослідження організацій і розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності їх функціонування, необхідних для професійної діяльності.

Завдання: теоретична та практична підготовка студентів з питань: забезпечення студентів знаннями про теорію та практику функціонування організацій у мінливих умовах сучасного ринкового соціально-економічного середовища, про регулювання процесів, що в них відбуваються, у взаємозв'язку із зовнішнім середовищем тощо; вивчення основних організаційних теорій; вивчення теоретико-методологічних засад створення й функціонування організацій; засвоєння основних методичних підходів аналізу внутрішнього й зовнішнього середовищ організації; набуття вмінь побудови організаційних структур

організацій різних типів; формування навичок трансформації, створення іміджу й культури організацій.

Після опанування дисципліни здобувачі набудуть **загальних компетентностей**:

ЗК3 Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу.

ЗК4 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК5 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

спеціальних компетентностей:

СК1 Здатність визначати та описувати характеристики організації.

СК2 Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

СК7 Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту.

СК12 Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.

СК14 Розуміти принципи психології та використовувати їх у професійній діяльності.

Очікується, що після опанування дисципліни здобувачем будуть досягнуті наступні **програмні результати навчання**:

ПРН5 – Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації.

ПРН8 – Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації.

ПРН11 – Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації.

ПРН12 – Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1. Основні теоретичні положення

Тема 1. Методологічні засади теорії організацій

Сутність поняття «організація». Закони організації. Закони функціонування (статики) організації: закон композиції; закон пропорційності; закон найменших. Закони розвитку (динаміки) організації: закон онтогенезу (перетворення); закон синергії; закон інформованості-упорядкованості; закон єдності аналізу й синтезу, закон самозбереження.

Принципи організації: принцип ланцюгового зв'язку; принцип інгресії; принцип підбору; принцип рухомої рівноваги; принцип слабкої ланки. Групування принципів. Етапи розвитку організації: зародження, зростання, зрілість, старіння. Збереження рівноваги організації та її цілісності.

Самостійна робота здобувачів: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка до поточного тестування.

Тема 2. Основні організаційні теорії та моделі

Організаційні теорії: класична організаційна теорія; теорії організаційної поведінки: теорія інститутів та інституційних змін; популяційно-екологічна (еволюційна) теорія; тектологія О. Богданова; ноосфера В.І. Вернадського. Еволюція теоретичних концепцій організації.

Основні моделі організацій: органічна та механістична моделі. Сучасна організаційна парадигма: сутність, значення, зміст, практична спрямованість.

Самостійна робота здобувачів: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка до поточного тестування.

Тема 3. Організація як система

Аспекти організаційного порядку. Типологія організацій. Класифікація організацій за ознаками: за принципами управління; за функціональними ознаками; за ознакою реалізації суспільних функцій; за ознакою визначення цілі (ціннісно-орієнтовані організації; організації, які формують власні цілі; цілескеровані організації; цілеспрямовані організації; цілеорієнтовані організації; цілепридатні організації; паразитичні організації), за формою власності.

Самостійна робота здобувачів: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка до поточного тестування.

Тема 4. Організація як соціум

Соціальна організація і соціальна спільність. Людина як елемент соціальної системи. Активність і опірність соціальної організації. Загальні риси соціальної організації. Основні види соціальних організацій: формальна й неформальна організації. Механізми регулювання (регулятори) у соціальних системах: цільова управлінська дія, саморегуляція (самоуправління), організаційний порядок.

Самостійна робота здобувачів: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка до поточного тестування.

Тема 5. Самоорганізація

Природно-наукові засади синергетики. Ентропія. Самоорганізація як ґрунтовний процес природи. Антиентропійна спрямованість самоорганізації. Сутнісний зміст синергетики. Синергетична концепція самоорганізації. Основні положення синергетичної концепції самоорганізації. Атрактори, біфуркація, фрактали, детермінований хаос. Процеси самоорганізації. Необерненість і неповторюваність самоорганізації. Принципи самоорганізації: принцип від'ємного зворотного зв'язку; принцип позитивного зворотного зв'язку. Спонтанність і випадковість. Гнучкість організації. Гнучкість процесу. Гнучкість системи. Виробнича гнучкість: фактори та функціональні й структурні ознаки виробничої гнучкості.

Самостійна робота здобувачів: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка до поточного тестування.

Модульний контроль 1

Змістовний модуль 2. Дослідження та проектування організації

Тема 6. Аналіз зовнішнього й внутрішнього середовища організації

Внутрішнє середовище організації. Змінні всередині організації (внутрішні фактори): цілі, завдання, структура, технологія, люди. Культура та імідж організації як її внутрішні фактори. Взаємозв'язок внутрішніх факторів. Методи дослідження внутрішнього середовища організації: аналітичні методи; експертні методи; лінійне програмування; динамічне програмування; діагностування (експрес-діагностика, ґрунтова діагностика); внутрішній моніторинг (моментні спостереження, постійні спостереження). Зовнішнє середовище організації. Мікрооточення (фактори зовнішнього середовища безпосереднього впливу). Макрооточення (фактори зовнішнього середовища опосередкованого впливу). Методи дослідження зовнішнього середовища (зовнішній моніторинг): зовнішнє спостереження; цільове спостереження; неформальний пошук; формальний пошук. Взаємозв'язок факторів зовнішнього та внутрішнього середовища організації.

Самостійна робота здобувачів: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка до поточного тестування.

Тема 7. Методи дослідження та прийняття управлінських рішень в діяльності організацій

Методи досліджень діяльності організацій: діалектичний, системний підхід; моделювання: вербальне, фізичне, аналогове, математичне. Фактори, що впливають на процес прийняття управлінських рішень. Моделі прийняття управлінських рішень. Взаємозалежність рішень. Підходи до прийняття рішень. Різновиди технологій прийняття рішень. Якість управлінських рішень. Класифікація методів обґрунтування та прийняття управлінських рішень. Врахування ризиків при прийнятті управлінських рішень.

Самостійна робота здобувачів: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка до поточного тестування.

Тема 8. Організаційне проектування

Організаційні форми компанії. Взаємозв'язок організації з зовнішнім середовищем. Аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища організації за допомогою SWOT – аналізу. SNW – аналіз. PEST – аналіз. Метод побудови профілю середовища. Врахування ризиків при прийнятті управлінських рішень.

Концептуальні терміни: організаційна форма управління (ОФУ); відносини; децентралізація; стратегія; структура; виробнича структура; технологічна структура; зв'язок; структура управління; ланка управління; рівень управління. Сутність та етапи організаційного проектування. Переваги та недоліки традиційних та адаптивних організаційних форм управління. Теоретичні засади створення й розвитку організаційних форм управління. Методологія проектування та концептуальні підходи до проектування організаційних форм управління. Основні методологічні принципи проектування організаційних форм управління. Методи проектування організаційних форм управління. Процес проектування організаційних форм управління: зміст основних етапів проектування ОФУ (передпроектної підготовки, проектування, впровадження проекту). Розробка організаційного робочого проекту. Оцінка ефективності організаційних форм управління. Підходи до оцінки ефективності організаційних форм управління. Показники оцінки ефективності. Методика розрахунку: ефективності ОФУ; ланковості; територіальної концентрації; дублювання функцій; надійності системи управління; централізації (децентралізації) функцій; ефективності використання інформації. Перспективи розвитку організаційних утворень.

Самостійна робота здобувачів: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка до поточного тестування.

Тема 9. Культура організації

Зміст понять «культура» і «організаційна культура». Концептуальні підходи до формування організаційної культури. Моделі та характеристики організаційної культури. Громадянська й корпоративна культури. Типологія організаційних культур. Визначальні фактори культури організації. Підходи до типізації організаційних культур. Характеристика типів культури за ознакою конкуруючих цінностей. Сучасна українська організаційна культура: джерела та основний зміст.

Самостійна робота здобувачів: Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка до поточного тестування.

Модульний контроль 2

5. Індивідуальні завдання

Студенти виконують індивідуального завдання «Діагностика організації»

6. Методи навчання

Словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.); наочні (ілюстрування, демонстрування) та практичні (практичні роботи, індивідуальне опитування, тестування).

7. Методи контролю

Контроль і оцінювання якості набутих знань, умінь та практичних навичок студентів має системний характер, базується на принципі наскрізного контролю, який дозволяє забезпечити взаємозв'язок між усіма видами навчального процесу: лекції, практичні заняття, самостійна та індивідуальна робота студента, поточний контроль, залік. Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів підсумкового контролю у вигляді письмового іспиту.

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0	8	0
Виконання і захист практичних робіт	0...5	5	0...25
Неформальна освіта (за наявності сертифікату)	0...20	0...1	0...20
Модульний контроль	0...15	1	0...15
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0	8	0
Виконання і захист практичних робіт	0...5	5	0...25
Модульний контроль	0...15	1	0...15
Виконання і захист РГР	0...20	1	0...20
Неформальна освіта (за наявності сертифікату)	0...20	0...1	0...20
Іспит	0...100	1	0...100
Усього за семестр			0...100

Можливе отримання додаткових балів:

- участь у студентській конференції, написання тез доповіді (0...15);
- виконання додаткового індивідуального завдання (0...10).

Під час складання семестрового іспиту студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Підсумковий контроль у вигляді іспиту проводиться у разі відмови студента від отриманих балів за модульно-рейтинговою системою або наявності недостатньої їх кількості для отримання мінімальної задовільної оцінки (60 балів) та за наявності допуску до іспиту.

Для отримання доступу до іспиту необхідно протягом семестру набрати мінімум 35 балів.

Білет для іспиту складається з двох теоретичних питань (0...40 балів за кожне) та однієї задачі (0...20 балів).

Приклад білету.

1. Організації в системі наук.
2. Основні організаційні теорії й моделі.
3. Задача.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Відпрацювати та захистити всі практичні роботи та домашні завдання. Знати предмет, мету і завдання теорії організації в системі управління підприємством. Знати життєвий цикл організації. Вміти здійснити SWOT аналіз підприємства.

Добре (75-89). Твердо знати мінімум, виконати усі завдання. Показати вміння виконувати та захищати всі практичні роботи в обумовлений викладачем строк з обґрунтуванням рішень та заходів, які запропоновано у роботах. Виконати всі КР, здати тестування та поза аудиторну самостійну роботу. Розуміти зміст понять «культура» і «організаційна культура». Знати фактори, що впливають на процес прийняття управлінських рішень та моделі прийняття управлінських рішень.

Відмінно (90-100). Здати всі контрольні точки з оцінкою «відмінно». Повно знати основний та додатковий матеріал та уміти його застосовувати. Орієнтуватися у підручниках та посібниках. Безпомилково виконувати та захищати всі самостійні роботи в обумовлений викладачем строк з докладним обґрунтуванням рішень та заходів, які запропоновано у роботах. Прийняти участь у студентській конференції. Відмінно захистити підсумковий проект (індивідуальне завдання).

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка для іспиту	
90 – 100	Відмінно	
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно з можливістю повторного складання	

9. Політика навчального курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Здобувачі освіти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, повинні протягом тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені заняття мають бути відпрацьовані на найближчій консультації протягом тижня після їх пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання пропущених занять шляхом виконання індивідуального письмового завдання.

Дотримання вимог академічної доброчесності здобувачами освіти під час вивчення навчальної дисципліни. Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі освіти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>). Очікується, що роботи здобувачів освіти будуть їх оригінальними дослідженнями або міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів освіти становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування викладачем незалежно від масштабів плагіату чи обману. У разі виконання індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту під час перевірки на плагіат, есе – 70 %.

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються Кодексом етичної поведінки в Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu.ua/university/normativna-baza/ustanovchi-dokumenti/kodeks-etichnoi-povedinki/>).

10. Методичне забезпечення

– Навчально-методичне забезпечення дисципліни "Теорія організацій" для бакалаврів / Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т"; розроб. В. М. Момот. - Харків, 2019. - 266с. – режим доступу:

http://library.khai.edu/library/fulltexts/doc/Teoriya_Organizacij.pdf

– Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням:

<https://mentor.khai.edu/mod/book/view.php?id=59483>

11. Рекомендована література

Базова

1. Білявська Ю. В. Теорія організації : підручник / Ю. В. Білявська, Н. В. Микитенко. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. – 424 с.
2. Жуковська Л. Е., Борисевич Є.Г., Стрельчук Є.М. Теорія організацій : навч. посібник. Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2011. 148 с.
3. Колосов А.М., Прус. Н.В. Теорія організації : навч. посібник. Луганськ : Елтон-2, 2014. 211 с.

Допоміжна

1. Шавкун, І.Г. Формування іміджу організації : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Менеджмент». Запоріжжя : ЗНУ, 2016. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/metodychky/2015/12/0038350.pdf>
2. Теорія організації [Текст] : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України” ; [уклад.: М. Л. Гончарова, Г. О. Мірошніченко]. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2015. – 134 с
3. Ситник Й. С. Менеджмент організацій. Начальний посібник. Львів: «Тріада плюс», Київ «Алерта», 2008. 456 с.

12. Інформаційні ресурси

1. <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>. Сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України
2. https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/sestr.htm. Офіційний сайт Державної служби статистики України.
3. www.rada.gov.ua/ Офіційний портал Верховної Ради України.
4. <http://www.mahindrasatyam.com>. Лідерство в питаннях та відповідях.